

נספח 1. פירוט שיטות המחקר

ניתוח הביקוש לרעייה ממשקית

הוגדרו האזורים הזקוקים לרעייה: ככלל, המקומות שרוצים לעודד בהם רעיית עיזים הם: סביב יישובים; באזורי חיץ שהוגדרו בתוכניות אב ליערות; באזורים נוספים – למשל אזורי קליטת קהל והיבט נופי. תוכניות ממשק יער שימשו כלי עזר חשוב להגדרת האזורים הנזקקים לרעייה בשני היערות שהמחקר נערך בהם: יער צרעה-אשתאול ויער הקדושים. נוסף על כך הובאו בחשבון אופי הצמחייה הקיימת באזורים שהוגדרו: חקלאות, צמחייה עשבונית, חורש, יער, מידת צפיפות הצמחייה וקצב הצימוח. מקורות המידע שהשתמשנו בהם: סקרי טבע ונוף של מכון דש"א כמקור למידע על אופי הצמחייה וניתוחי המארג כמקור מידע על צפיפות הצמחייה ועל קצב הצימוח.

מופו האזורים הנזקקים לרעייה: נערך מיפוי של אזורי החיץ לפי רוחב שהוגדר (76 מטר סביב יישובים, בהתאם לטיטות תקנות הרשות הארצית לכבאות והצלה; 80 מטר סביב דרכי יער ראשיות, כמקובל בקק"ל). המיפוי נערך במערכת מידע גאוגרפי (ממ"ג).

ניתוח כמותי של גודל שטחי הרעייה הממשקית ו"תרגום" לכמות העדרים הנדרשים ולגודלם: בעזרת הממ"ג חושב סך השטח הנדרש (דונם) למרעה ממשקי במרחב. בהתאם להגדרות מקובלות של לחץ רעייה חזק (4–5 דונם לעז; במחקר הנוכחי השתמשנו בלחץ רעייה של 5 דונם לעז) חושבה כמות העיזים הנדרשת לקיום הרעייה הנדרשת בשטחים שאותרו. כמו כן, חושבה כמות העיזים הנדרשת לאחזקת קווי החיץ סביב כל אחד מהיישובים או בכל יער בפני עצמו.

ניתוח מרחבי של מרחקי ההליכה של עיזים: לעיזים מרחק הליכה מוגבל בין הדיר ואזור המרעה (0.8–2 ק"מ). נערך מיפוי של שני מרחקי הליכה, מפני שהם תלויים בתנאי השטח ובמטרות גידול העיזים (עיזים המייצרות חלב צריכות לרעות במרחק קצר יחסית מהדיר וממכון החליבה). בממ"ג מופו אזורים ברדיוס מרחק ההליכה מקצה היישובים. הניתוח אפשר לזהות אזורים שמתאימים לממשק רעייה של עדרים המתקיימים בדירים צמודי דופן, לעומת אזורים אחרים שעבורם יש לפתח תשתיות מתאימות.

פיתוח תשתית תכנונית: על בסיס מסקנות הניתוח הוצעה תוכנית שמגדירה את אזורי הרעייה, גודלם של העדרים ומיקום הדירים במרחקי הליכה סבירים עבור העיזים. בתוכנית ניתנה עדיפות לדירים צמודי דופן ולדירים התואמים את תוכניות המתאר הקיימות ואת האזורים שמיועדים בהן למבנים חקלאיים: אזור מבני משק בקיבוצים, חלקות א' במושבנים או אזורים למבנים חקלאיים בתוכניות אחרות.

ניתוח היצע הרועים והעדריים

סקר מגדלי צאן. בשיטת "כדור השלג" אותרו 15 רועים המחזיקים עדרי צאן (עיזים וכבשים) ביישובי הרי ירושלים. הסקר נערך בחודשים אוקטובר–דצמבר 2018. הרועים רואיינו על-ידי סוקרת במפגשים פנים אל פנים שנערכו במשק הצאן עצמו. השאלון עסק בנושאים הבאים: רקע על משק הצאן, הסיבות להקמתו, יעד הגידול ותרומתו לפרנסה; מגמות צפויות לעתיד – הגדלה או הקטנה של העדר, שינוי בממשקים וביעדי הגידול, היבטים כלכליים של המשק, חסמים שיש להסיר ותמריצים מתאימים. כחלק מהריאיון הוצג לרועה תרחיש לפיתוח מערך תמריצים כלכליים לעידוד יציאה למרעה ממשקי, ונשאלה עמדתו באשר לתרחיש ולהיבטים שונים הכלולים בו, כולל גובה התמריץ שידרוש כדי להשתתף במיזם כזה.

נספח 2. ניתוח השטחים הנזקקים לרעייה וגודלי העדרים ביישובים שנבדקו

שם היישוב	שטח אזור חיץ סביב יישוב (דונם)	שטח קו חיץ ביער הסמוך ליישוב (דונם)	סך כל השטחים לממשק רעיית עיזים סמוך ליישוב (דונם)	גודל עדר עיזים לממשק אזור חיץ (ראש)
אבו גוש	289	245	534	107
איתנים	109	489	598	120
אשתאול	266	398	664	133
ביה"ס החקלאי עין כרם	133	189	322	64
בית מאיר	275	387	662	132
גבעת יערים	406	0	406	81
כסלון	318	1,355	1,673	335
מבשרת ציון	544	0	544	109
מוצא עלית	229	272	501	100
מסילת ציון	259	396	655	131
נחם	273	0	273	55
עין נקובא	276	0	276	55
עין רפא	253	0	253	51
צובה	246	1,024	1,270	254
רמת רזיאל	222	384	606	121
שואבה	195	838	1,033	207
שורש	215	170	385	77
בית שמש	1,490	0	1,490	298

נספח 3. תוצאות הסקר בקרב מגדלי עיזים

הסקר נערך בקרב 15 רועים, המחזיקים עדרי צאן (עיזים וכבשים) ביישובי הרי ירושלים. הסקר נערך בחודשים אוקטובר-דצמבר 2018. הרועים רואינו על-ידי סוקרת במפגשים פנים אל פנים שנערכו במשק הצאן עצמו. חלק מהמראיינים לא ענו על כל השאלות.

שאלות	תשובות	מספר התשובות	אחוזים
מהו סוג בעל החיים במשק?	עיזים בלבד	4	27%
	כבשים בלבד	4	27%
	עיזים וגם כבשים	7	47%
מהו גודל העדר? (מספר אימהות)	127.6	ממוצע	
מהו יעד הגידול?	מסחרי-חלב	4	29%
	מסחרי-בשר	5	36%
	תחביב+חלב לצריכה עצמית	5	36%
	תחביב+בשר לצריכה עצמית	0	0%
מהו ממשק ההזנה?	הזנה בדיר	8	53%
	הזנה ברעייה בלבד	0	0%
	הזנה בדיר וגם ברעייה	7	47%
כמה שנים מגדלים את העדר?	13	ממוצע	
מי מטפל בעדר כיום?	המגדל בלבד	4	27%
	המגדל וכן משפחה	7	47%
	המגדל ושכיר	4	27%
כמה שעות מטפלים בעדר ביום?	3.6	ממוצע	
היכן ממוקם הדיר?	צמוד לבית (חלקה א' במושב)	11	73%
	אזור מבני משק	1	7%
	אחר	3	20%
האם יש מקום להגדיל דיר במיקומו הנוכחי?	כן	13	87%
	לא	2	13%
האם חלו שינויים בגודל העדר בחמש השנים האחרונות?	אין שינוי משמעותי	7	47%
	חלה הקטנה משמעותית	5	33%
	חלה הגדלה משמעותית	3	20%
	פרנסה מהעדר בלבד	1	7%
מה מקורות פרנסה של המגדל?	פרנסה כשכירים	10	67%
	פרנסה ממקורות משלימים לעדר (תיירות חקלאית, כלבי רעייה)	4	27%
	כן	9	60%
האם תחזיק בעדר עשר שנים מהיום?	לא	1	7%
	לא בטוח	5	33%
	לא מעוניין לשנות גודל	4	29%
	מעוניין להגדיל	9	64%
האם יש עניין לשנות את גודל העדר ב-5 שנים קרובות?	מעוניין להקטין	1	7%
	לא	6	35%
	כן- מתחביב למסחרי	5	29%
	כן- מבשר לחלב	0	0%
	כן- ממרעה להזנה בדיר	0	0%
האם יש עניין לשנות את מטרות גידול העדר?	כן- מהזנה בדיר למרעה	6	35%
	כן	9	90%
	לא	1	10%
	כן	6	40%
האם שמע על תמיכות כלכליות של משרד החקלאות?	כן	9	90%
	לא	1	10%

שאלות	תשובות	מספר התשובות	אחוזים
האם תמיכת משרד החקלאות תביא להגדלת העדר במרעה?	כן	4	31%
	לא	9	69%
<p>יש עניין לעודד רעייה של עיזים ביערות והחורשים בהרי ירושלים כדי להפחית את כמות הצמחייה וכך להגן על היישובים והיערות מפני שרפות. הכוונה היא שבכל יישוב יוקם עדר של כ-60-100 עיזים, שיצא למרעה ברצועה ברוחב של כ-70 מטר מסביב לגבול היישוב הבנוי. כמו כן יהיו עדרים שיצאו למרעה בעומק השטח (עד 1.5 ק"מ מהדיר) כדי להפחית את כמות הצמחייה באזורים המוגדרים "קווי חיץ ביער", שאמורים לסייע בכיבוי שרפות ככל שיידרש. זמן הרעייה יהיה כארבע שעות מדי יום. ניתן יהיה לגדל את העדרים לטובת תפוקת חלב או גדיים (בשר). מחזיקי העדרים יקבלו תמריצים כלכליים לשם אחזקת העדרים והיציאה למרעה.</p>			
מה דעתך על התוכנית המוצעת?	בעד	14	93%
	נגד	1	7%
האם התוכנית ישימה?	כן	8	53%
	לא	2	13%
האם אתה מעוניין להצטרף לתוכנית?	כן, כפוף להסרת חסמים	5	33%
	כן	12	80%
האם תשתתף בתוכנית אם התמריץ הכלכלי יכסה הפסדים בגידול, ללא רווח?	לא	3	20%
	כן	10	67%
האם תשתתף בתוכנית אם התמריץ הכלכלי יכסה הפסדים, גם ללא רווח משמעותי מכיסוי הפסדים	כן	2	13%
	בשום פנים לא אשתתף	3	20%
האם עדיף תמריץ בשווה-כסף?	מעדיף שווה-כסף	5	45%
	מעדיף תמריץ כספי	6	55%
האם יש צורך בתמריץ ארוך טווח?	לא	0	0%
	כן	10	100%
כמה שנים יש לתת תמריץ?	7	ממוצע	
	כן	4	29%
האם יש לך יכולת להקדיש זמן לטיפול בעדר במרעה?	לא	10	71%
	כן	9	64%
אם יועמד לרשות המשק מתנדב, האם תשתתף בתוכנית?	לא	5	36%
	כן	7	54%
אם יהיה בתוכנית מימון לעובד בשכר, האם תשתתף?	לא	6	46%
	כן	9	60%
האם אתה יכול לרעות בקווי חיץ ביער הרחוקים מהיישוב?	לא	6	40%
	כן	9	60%
מין	גבר	11	73%
	אשה	4	27%
גיל	47	ממוצע	
	השכלה	7	47%
השכלה	תיכונית	7	47%
	אקדמית	7	47%
סוג משק	יסודית	1	7%
	מושב	12	80%
סוג משק	קיבוץ	1	7%
	אחר	2	13%